

Література

1. Макаров В. Л. Экономика знаний: уроки для России // Вестник РАН. — 2003. — № 5. — С. 450.
2. Рогова А. Экономика знаний // В мире науки. — 2003. — № 10.
3. Экономика знаний: Монография / Отв. ред. В. П. Колесов. — М.: Инфра-М, 2008. — 432 с.
4. Porter M. E. Sten S. Measuring the Ideas Production Function: Evidence from International Patent Output. NBER Working Paper No 7891. — Camb., MA: National Bureau of Economic Research, 2000.
5. Stiglitz J. E. Knowledge as a Global Public Good // Global Public Goods. International cooperation in the 21st Century / I. Kaul, I. Crunberg, M. A/Stern, td. — UNDP, Oxford Universiti Press, 1999.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2010 р.

УДК 657.6

Л. В. Івченко

канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ВИЗНАЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА МЕТОДИЧНИХ ПРОБЛЕМ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ

В статье представлены мнения ведущих экономистов, которые рассматривают теоретические и практические аспекты контроля, предложены основные этапы и стадии контрольного процесса.

In the article opinions of leading economists are represented where theoretical and practical aspects of control are represented and basic stages of control process are offered.

У статті представлено точки зору провідних економістів, які розглядають теоретичні та практичні аспекти контролю, запропоновані основні етапи і стадії контрольного процесу.

Ключевые слова: функция управления, этапы контрольного процесса, стадии контроля, контрольные приемы.

Keywords: managerial functions, stages of control process, stages of control, methods of control.

Ключові слова: функція управління; етапи контрольного процесу; стадії контролю; контрольні прийоми.

В умовах динамічної ринкової економіки, діяльність організацій та підприємств потребує вдосконалення внутрішніх процесів. Прийняття управлінських рішень потребує достовірної інформації про об'єкт управління. Відповідно основним завданням сучасності є вдосконалення системи управління, основною функцією якої є контроль.

Контроль — це процес, який забезпечує досягнення організацією своїх цілей. Успішне функціонування організації сьогодні неможливо уявити без надійної системи контролю, яка вирішує найважливіші завдання у системі керування. Важливою вимогою контролю є гнучкість, оскільки ефективний контроль повинен узгоджуватися зі змінами у структурі організації та системі керування, з процесом планування.

Дієвість контролю безпосередньо пов'язана з якістю системи обліку на рівні держави і, зокрема, на кожному підприємстві.

Так, на думку професора Г. Г. Кірейцева, «...в процесі обліку здійснюється контроль за підтриманням в заданому стані параметрів відображених і керованих об'єктів, забезпечується внутрішня і зовнішня реконструкція фактів господарської діяльності, що сприяє розширенню та поглибленню знань про об'єкти» [1, с. 51].

Професор М. В. Кужельний зазначає: «... об'єкти контролю, що охоплюються за допомогою бухгалтерського обліку, співпадають з об'єктами обліку. Це визначається тим, що бухгалтерський облік є і засобом контролю, і його об'єктом» [2, с. 7]. Він також визначає, що «... використання даних бухгалтерського обліку як основи інформаційного забезпечення, а також іншої інформації для управління виробництвом є проявом контролю як функції управління» [2, с. 22].

Багато вчених, зокрема, М. Т. Білуха [3, с. 5], М. В. Кужельний [2, с. 35], Л. М. Крамаровський [4, с. 26], А. Д. Шеремет і В. П. Суец [5, с. 36] дотримуються точки зору про те, що економічний контроль є невід'ємною частиною бухгалтерського обліку. Протилежною є думка Б. І. Валуєва, Л. П. Горлової, В. В. Муравської: «Твердження, що ведення обліку є одночасно здійсненням контролю, є досить спірним, оскільки побудова бухгалтерської моделі господарських засобів і забезпечення контролю за їх збереженням і доцільністю використання досягається принципово різними методами. Елементи методу бухгалтерського обліку, якщо розглядати їх під кутом зору власне бухгалтерського обліку, не містять у собі контрольних функцій» [6, с. 46].

Отже, облік є невід'ємною складовою системи управління та ведеться з метою підготовки інформації для прийняття рішень. Саме в процесі бухгалтерського обліку систематизуються та записуються факти господарських операцій, формуються первинні документи, в цілому — підводяться підсумки економічних подій. Облік і контроль взаємопов'язані, оскільки саме їхня «співпраця» гарантує ефективне використання коштів, збереженість активів та достовірність інформації.

Контроль виступає однією з важливих функцій управління. Контроль у порівнянні з іншими елементами управління (планування, регулювання, аналіз, контроль та ін.) дає реальну оцінку стану підприємства. Водночас, упровадження внутрішнього контролю сприяє посиленню контрольних функцій обліку.

Забезпечення належної організації контрольного процесу неможливе без наявності чіткої і зрозумілої методики проведення контролю. Відсутність такої методики на практиці призводить до значних порушень чинних законодавчо-нормативних актів, недотримання правильності та послідовності виконання окремих контрольних процедур, у результаті чого знижується якість та результативність контролю, як методичного прийому.

Основою для створення ефективної та раціональної методики проведення контролю є дослідження і виділення етапів реалізації контрольного процесу.

Незважаючи на те, що в економічній літературі достатньо багато уваги приділяється висвітленню теоретичних та практичних аспектів контролю, на даний час недостатньо вивченими залишилися питання визначення етапів контрольного процесу. Саме це зумовлює загальну необхідність їх науково-обґрунтованого виділення і уточнення.

Виділяють наступні етапи процесу контролю:

Перший етап — визначення параметрів функціонування й розвитку організації, які підлягають контролю, а також джерел інформації про них.

Другий етап — створення моделі системи керування організацією, яка відображає потоки ресурсів, інформації, строки отримання проміжних і кінцевих результатів, а також найефективніші місця для здійснення контрольних дій, так звані крапки контролю.

Третій етап — зняття інформації про реально досягнуті результати та їх порівняння з існуючими нормативами, що дозволяє визначити наявність відхилень від стандартів.

Четвертий етап — коректування діяльності організації, модифікація цілей, перерозподіл завдань, удосконалення технології виробництва й керування.

Як зазначає професор Ф. Ф. Бутинець: «організація і здійснення контролю — це певний циклічний процес, який умовно можна поділити на наступні стадії. Стадії контролю складаються з етапів» [7, с. 16]

Таким чином, можна виділити наступні стадії та етапи контролю:

1) організаційно-підготовча стадія: вибір об'єкту контролю; інформаційний (збір даних про об'єкт); обґрунтування мети і задач контролю;

2) технологічна стадія: вивчення об'єкту на місці; обстеження, перевірка, інвентаризація, опитування; вивчення документів;

3) результативна стадія: оформлення результатів контролю; оприлюднення результатів контролю; розробка заходів, щодо усунення виявлених недоліків;

4) інспекційна стадія контроль за виконанням рішень, прийнятих за результатами контролю.

При виділенні окремих етапів контрольного процесу необхідним є визначення критеріїв та принципів, якими варто керуватись при здійсненні такого поділу. До них можна віднести: наявність взаємозв'язку контрольних прийомів, їх здійснення різними органами у визначених часових межах. Виходячи з цього, можна запропонувати поділ контролю на такі етапи:

I етап — організаційний:

— планування контролю;

— затвердження плану-графіку контролю;

— створення робочої (контрольної) групи;

— наявність розпорядчого документу на проведення контролю.

II етап — документально-аналітичний:

— перевірка фактичної наявності і стану об'єктів контролю;

— перевірка правильності визначення та оцінки об'єктів контролю;

— порівняння облікових та фактичних даних;

— складання порівняльних відомостей по виявлених розбіжностях, отримання пояснень від відповідальних осіб.

III етап — узагальнюючий:

— розрахунок розміру збитків від завданої шкоди;

— визначення кінцевих результатів контролю.

IV етап — результативний:

- розробка заходів щодо усунення порушень і їх наслідків;
- контроль за виконанням прийнятих рішень;
- розробка заходів, які унеможливають повторення порушень.

Конкретизуємо методика та визначені етапи проведення контролю.

Процес здійснення будь-якого контролю розпочинається з організаційного етапу, на початку якого визначає об'єкти, кількість і строки проведення контролю. Все це знаходить відображення в календарному плані-графіку проведення контролю, який може переглядатися і змінюватися. Розробка та затвердження даного документу залежить від рівня здійснюваного контролю.

Також на організаційному етапі створюються робочі групи обов'язки, яких нормативно визначені та залежить від рівня здійснюваного контролю. При формуванні контролюючої групи увагу слід звернути на компетентність та порядність її членів.

Крім цього, на даному етапі контрольного процесу видається розпорядчий документ на проведення контролю.

Важливим моментом на організаційному етапі є проведення інструктажу робочої групи, який передбачає ознайомлення з:

- розпорядчим документом на проведення контролю, його метою та завданнями;
- загальною методикою проведення контролю;
- правами, обов'язками та відповідальністю кожного члена контрольної групи.

На документально-аналітичному етапі контролю проводиться комплекс заходів, безпосередньо пов'язаних з перевіркою фактичної наявності та стану об'єктів контролю, правильності їх визнання та оцінки. Використовується весь комплекс прийомів: розрахунково-аналітичних, документальних. Від техніки здійснення перевірки окремих об'єктів залежить конкретний їх набір.

Одержані дані про фактичну наявність, стан та оцінку об'єктів контролю заносять у робочі документи. Складаються порівняльні відомості, в яких фіксуються розходження між отриманими даними і даними обліку. Беруться пояснення у відповідальних осіб щодо виникнення причин розбіжностей.

На узагальнюючому етапі контролю визначається розмір збитків, відображення їх результатів в обліку; складається та підписується акт.

На результативному етапі контролю розробляються пропозиції, щодо усунення порушень і їх наслідків; проводиться комплекс заходів із запобігання порушень у майбутньому; контроль за виконанням прийнятих рішень.

Отже, підсумовуючи усе вище зазначене, контроль можна визначити як сукупність дій і завдань, яким притаманні такі ознаки:

— чітко визначені ціль і мета, які досягаються одночасним виконанням ряду технічних та економічних прийомів;

— чітка координація завдань і ресурсів у процесі виконання контролю;

— певні терміни виконання;

— умови здійснення;

— наявність або відсутність конфліктів.

При цьому середовище здійснення контролю характеризується: часовим аспектом, загальною організаційною культурою, зовнішніми соціальними факторами.

Взагалі, виділення відповідних етапів контролю (організаційного, документально-аналітичного, узагальнюючого і результативного) дозволить забезпечити високу ефективність, об'єктивність та раціональність здійснення зовнішнього та внутрішнього контролю.

Усвідомлення важливості контрольного процесу для забезпечення достовірності даних обліку і звітності, підтримання належної роботи об'єкта господарювання взагалі — це ознака професійного рівня управлінського персоналу.

Література

1. *Кирейцев Г. Г.* Функции учета в механизме управления сельскохозяйственным производством. — К.: Изд-во УСХА, 1999. — 240 с.

2. *Кужельний М. В., Лінник В. Г.* Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: КНЕУ, 2001. — 334 с.

3. *Білуха М. Т.* Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту: Підручник. — К.: ПП «Влад і Влада», 1999. — 320 с.

4. *Крамаровский Л. М.* Ревизия и контроль. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 300 с.

5. *Шеремет А. Д., Суец В. П.* Аудит. — М.: ИНФРА — М., 1995. — 240 с.

6. Контроль в системе внутрипроизводственного хозрасчета / Б. И. Валув, Л. П. Горлова, В. В. Муравская и др. — М.: Финансы и статистика, 1997. — 239 с.

7. Бутинець Ф. Ф., Бондар В. П., Виговська Н. Г., Петренко Н. І. Контроль і ревізія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Облік і аудит»/ За редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. — 4-е вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП «Рута», 2006. — 560 с.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2010 р.

УДК 65.012.123

С. В. Калабухова

канд. екон. наук, доц., доцент кафедри
обліку в кредитних і бюджетних
установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МОДЕРНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ КОМПОНЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

В статье предложены новые подходы к структуризации компонентов управления предпринимательской деятельностью в процессе осуществления аналитических исследований хозяйственных процессов. Разработаны этапы аналитической работы в контексте принятия управленческих решений. Выделены свойства организационной системы субъекта предпринимательства с целью создания научного сопровождения аналитической деятельности.

In the article is offered the new going to structuralization of components of management entrepreneurial activity in the process of realization of analytical researches of economic processes. The stages of analytical work are developed in the context of management decision making. Properties of the organizational system of business entity are selected with the purpose of creation of scientific accompaniment of analytical activity.

У статті запропоновано нові підходи до структуризації компонентів управління підприємницькою діяльністю у ході здійснення аналітичних досліджень господарських процесів. Розроблено етапи аналітичної роботи в контексті прийняття управлінських рішень. Виділено властивості організаційної системи суб'єкта підприємництва з метою створення наукового супроводу аналітичної діяльності.

Ключевые слова: анализ, управление, предпринимательская деятельность, принятие решений.

Keywords: analyses, management, entrepreneurial activity, making decisions.

Ключові слова: аналіз, управління, підприємницька діяльність, прийняття рішень.